

Akademik Miroslav Karšulin o 100. obljetnici rođenja i 20. obljetnici smrti

Na Fakultetu kemijskog inženjerstva i tehnologije Sveučilišta u Zagrebu 2. travnja 2004. održana je svečana sjednica Fakultetskog vijeća, posvećena uspomeni na akademika Miroslava Karšulina, vrsnog i međunarodno priznatog sveučilišnog profesora fizikalne kemije, istaknutog nastavnika, znanstvenika i praktičara na području korozije i zaštite i kemije silikata te dugogodišnjeg predstojnika Zavoda za fizikalnu kemiju sadašnjeg FKIT-a. Povod održavanju sjednice bile su 100. obljetnica rođenja prof. Karšulina i 20. obljetnica njegove smrti. Sjednici su, pored članova Vijeća i drugih djelatnika Fakulteta, prisustvovali i brojni gosti i uzvanici, u prvom redu obitelj akademika Karšulina, zatim brojni kolege akademici, dekani fakulteta hrvatskih sveučilišta te suradnici, prijatelji i poštovatelji pokojnog profesora.

Svečanu sjednicu organizirao je odbor na čelu sa sadašnjim predstojnikom Zavoda za fizikalnu kemiju doc. dr. sc. Markom Rogošićem. Članovi organizacijskog odbora bili su prof. dr. sc. Marija Kaštelan Macan, prof. dr. sc. Ema Stupnišek-Lisac, prof. emeritus Branko Kunst, doc. dr. sc. Krešimir Košutić te dekanica fakulteta prof. dr. sc. Jasenka Jelenčić, koja je svojom pozdravnom riječi i otvorila sjednicu te pročitala pozdravna pisma i telegrame akademika Smiljka Ašpergera, akademika Borisa Kamena-ra, sveučilišnog profesora u mirovini dr. sc. Ivica Mekjavića i dr. sc. Vitomira Šunjića. Pročitano je i pozdravno pismo Madžarskog rudarskog i metalurškog društva (OMBKE). Kratkim pozdravnim govorima nazočnima su se obratili predstavnik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, tajnik II. Akademijinog razreda za matematičke, fizičke i kemijske znanosti akademik Ksenofont Ilakovac, zatim dekanica Kemijsko-tehnološkog fakulteta Sveučilišta u Splitu, prof. dr. sc. Ivka Klarić, dekan Metalurškog fakulteta u Sisku prof. dr. sc. Josip Črnko, dr. sc. Darko Rajhenbah, predsjednik Hrvatskog društva za zaštitu materijala te akademik Dragutin Fleš.

U nastavku sjednice, koju je vodila je prof. Marija Kaštelan-Macan, doc. Marko Rogošić pregledno je prikazao znanstvenu i stručnu biografiju akademika Miroslava Karšulina, nakon čega su njegovi bliski suradnici govorili o pojedinim segmentima njegova djelovanja. Prof. Kunst, nasljednik prof. Karšulina na katedri

fizikalne kemije, nizom je živih detalja oslikao profesorov nastavnčki, mentorski i znanstveni rad, kako na Fakultetu tako i u široj sveučilišnoj zajednici. Prof. Olga Šarc-Lahodny koncentrirala se na prikaz rada akademika Karšulina u okviru HAZU, gdje je bio dugogodišnji glavni tajnik te osnivač i voditelj nekoliko Akademijinih znanstveno-istraživačkih ustanova te znanstvenih i stručnih organizacija, od kojih mnoge i danas uspješno djeluju. Prof. Ema Stupnišek-Lisac osvrnula se na znanstveni rad prof. Karšulina na području elektrokemije. Izlaganje prof. Ivica Šterna temeljilo se na osobnim sjećanjima i utiscima, s naglaskom na metodu profesorovog nastavnog rada te pristup pri osnivanju novih sveučilišnih i znanstvenih institucija. Prof. Ivan Eših govorio je o djelatnosti akademika Karšulina u Hrvatskom društvu za zaštitu materijala te njegovim doprinosima pri osnivanju odgovarajuće jugoslavenske, odnosno europske ustanove. Njegovo je izlaganje obilovalo osobnim,

emocijama prožetim reminiscencijama, pa je stoga nagrađeno i vrlo iskrenim i dugotrajnim aplauzom slušateljstva.

Na kraju službenog dijela sjednice predstavljena je i knjiga "Miroslav Karšulin, o stotoj obljetnici rođenja" urednice prof. Marije Kaštelan-Macan, u izdanju FKIT-a i izdavačke kuće HINUS, Zagreb, kao treće u nizu edicije pod naslovom "Istaknuti profesori". Knjižica na 69 stranica sadrži priloge B. Kunsta, O. Šarc-Lahodny, E. Stupnišek-Lisac, I. Esiha i I. Šterna i tematski je podijeljena (uglavnom) u skladu s prethodno spomenutim usmenim izlaganjima. Knjiga je upotpunjena iscrpnom bibliografijom akademika Miroslava Karšulina.

Neslužbeno druženje nastavilo se prigodnim domjenkom u prostorijama novouređenog Nastavnčkog kluba FKIT-a, u podrumu zgrade na Marulićevom trgu 20. Sudionici i uzvanici mogli su se u ugodnim prostorima kluba opustiti i u manje formalnoj atmosferi prisjetiti detalja iz života prof. Miroslava Karšulina. Mnogi su, uključivši i obitelj, posjetili i laboratorije Zavoda za fizikalnu kemiju i njegovu radnu sobu i tako se, bar na trenutak, vratili sjećanjima nekoliko desetljeća unatrag, u vrijeme kad su tu često boravili kao njegovi studenti, znanstvenici i suradnici.

Marko Rogošić

Biografija

Akademik Miroslav Karšulin rođen je 4. travnja 1904. u Przemysłu, Poljska. Osnovnu školu završio je u Zagrebu, a maturirao je 1921. u Traiskirchenu, Austija. Nakon studija elektrotehnike u Beču i Zagrebu 1923. upisuje Tehničku visoku školu (kasnije Tehnički fakultet), kemijsko-inženjerski odjel Sveučilišta u Zagrebu, gdje diplomira 1928. Doktorira na Sveučilištu u Zagrebu 1932. disertacijom "Istraživanja o Becquerel-efektu", izrađenom pod mentorstvom prof. Ivana Plotnikova.

Još kao student počinje se baviti znanstvenim radom. Tako 1926. radi kao demonstrator i voditelj studentskog praktikuma

u Zavodu za fiziku i fizikalnu kemiju Tehničkog fakulteta. Godine 1929. zapošljava se kao ugovorni asistent u Zavodu za opću eksperimentalnu patologiju i farmakologiju Medicinskog fakulteta, a 1932. prelazi u Zavod za anorgansku kemijsku tehnologiju i metalurgiju Tehničkog fakulteta, također kao ugovorni asistent. Godine 1937. postaje stalni asistent u Zavodu za analitičku kemiju Tehničkog fakulteta, 1941. održava nastavu iz kolegija Analitička kemija za rudare i Rudarska kemija. Godine 1942. postaje najprije privatni, a zatim sveučilišni docent, 1945. je izabran za izvanrednog profesora fizikalne kemije na Tehničkom fakultetu, 1952. biran je za redovitoga

profesora. Godine 1948. postaje izvanredni, a 1952. redoviti član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Na Tehničkom, kasnije Tehnološkom fakultetu radi do umirovljenja, 1977. godine.

Preminuo je 12. veljače 1984. u Zagrebu.

Prof. Karšulin obnašao je brojne dužnosti na matičnom Fakultetu i Sveučilištu. Od 1945. – 1977. predstojnik je Zavoda za fizikalnu kemiju. U školskoj godini 1945./55. dekan je Tehničkog fakulteta, a 1956./57. prvi dekan Kemijsko-prehrambeno-rudarskog fakulteta, nastalog cijepanjem Tehničkog fakulteta na niz manjih sveučilišnih ustanova. Prigodom njegova osnivanja postaje direktor Sveučilišnog instituta za fizikalnu kemiju.

Akademik Karšulin bio je glavni tajnik JAZU u razdoblju od 1961. – 1970. U okviru JAZU osnovao je (1950.) Institut za kemiju i tehnologiju silikata, koji kasnije izlazi iz sustava Akademije. Suosnivač je (1963.) i prvi tajnik Internacionalnog komiteta za boksit, glinicu i aluminij (ICSOBA) te utemeljitelj (1965.) Zavoda za istraživanje korozije i desalinaciju JAZU u Dubrovniku. Obje Akademijine ustanove i danas djeluju. Predsjednik je Međuakademijskog odbora za kemijske i primijenjene kemijske znanosti na razini bivše države.

Miroslav Karšulin bio je osnivač (1954.) i prvi predsjednik Društva za zaštitu materijala Hrvatske te suosnivač (1954.) i prvi predsjednik Saveza za zaštitu materijala Jugoslavije.

Na Sveučilištu u Zagrebu prof. Karšulin pokrenuo je poslijediplomski studij Korozija i zaštita materijala (1960.) te Kemija i tehnologija silikata (1963.). Prof. Karšulin istaknuo se i kao osnivač i nastavnik novih visokoškolskih ustanova: Prehrambeno-tehnološkog odjela Tehnološkog fakulteta u Zagrebu, 1960. (danas Prehrambeno-biotehnološkog fakulteta), Odjela u Sisku

Tehnološkog fakulteta, 1960. (danas Metalurškog fakulteta u Sisku Sveučilišta u Zagrebu), Kemijsko-tehnološkog fakulteta Sveučilišta u Splitu, 1960. te Tehnološkog odjela Tehničkog fakulteta u Skopju, 1959. (danas Tehnološko metalurškog fakulteta Sveučilišta "Kiril i Metodije" u Skopju).

Akademik Karšulin bio je član Hrvatskog kemijskog društva, Srpskog hemijskog društva, Društva inženjera i tehničara Hrvatske, Društva za zaštitu materijala Hrvatske, Faraday society iz Londona, Deutsche Keramische Gesellschaft iz Bonna, Sächsische Akademie der Wissenschaften iz Leipziga te Makedonske akademije nauka i umjetnosti, Skopje. Bio je član međunarodnog izdavačkog savjeta časopisa *Corrosion Science* iz Oxforda.

Kao znanstvenik, akademik Karšulin bavio se različitim područjima fizikalne kemije, uvijek s naglaskom na primjenu: fotokemijom, elektrokemijom, kemijskom kinetikom, korozijom i zaštitom materijala te fizikalnom kemijom silikatnih materijala. Glavna područja znanstvenog interesa prof. Karšulina bila su: periodičke i oscilacijske kemijske i elektrokemijske reakcije (1934. – 1940., 1965. nadalje), silikatni materijali (boksit i druge sirovine, neolitička keramika, azbest, od 1949. nadalje) te korozija i zaštita od korozije (od 1952. nadalje).

Miroslav Karšulin autor je sveučilišnih skripata, dvaju poglavlja u knjigama, 60 radova u časopisima, 29 radova u zbornicima s međunarodnih i domaćih savjetovanja, 6 članaka u monografijama, biltenima i spomenicama te 43 kratka članka i prikaza znanstveno-popularne tematike. Urednik je brojnih časopisa i zbornika, između ostalog Ljetopisa JAZU, Symposium sur les bauxites i Travaux ICSOBA.

Prema podacima u knjizi "Miroslav Karšulin, o stotoj obljetnici rođenja", ur. M. Kaštelan-Macan, FKIT i HINUS, Zagreb 2004. priredio M. Rogošić.